

ПРАВОВІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЩОДО АНТИДОПІНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Дослідження присвячене вивченню основних правових аспектів міжнародного співробітництва щодо антидопінгової діяльності. Основною характеристикою сучасного стану цієї сфери є протистояння між зростаючими у суспільстві антидопінговими настроями та фармакологічною індустрією, в якій обертаються мільярди доларів, та яка спрямована на розробку все нових способів використання допінгу у спорті. Така ситуація не лише ставить під сумнів чесність спортивних змагань, але є величезною загрозою для життя та здоров'я, як осіб, що вживають допінг, так і для майбутніх поколінь людства. Розуміючи таку небезпеку, держави та спортивні організації здійснюють співробітництво щодо боротьби з допінгом на багатосторонній основі шляхом участі в міжнародних організаціях, а також на двосторонній основі (ведення переговорів, укладення двосторонніх угод) тощо. Основні напрями такого співробітництва й розглядаються в цій статті.

Ключові слова: спорт, допінг у спорті, Антидопінгова конвенція, Міжнародна конвенція про боротьбу з допінгом у спорті, Антидопінговий кодекс, Всесвітнє антидопінгове агентство, WADA, антидопінгова діяльність.

Постановка проблеми. Для вивчення правових аспектів міжнародного співробітництва щодо антидопінгової діяльності нам необхідно визначити поняття «допінгу» та зрозуміти роль, яку він відіграє в сучасному спортивному житті. Для цього важливо окреслити місце спорту в глобальному світовому дискурсі, і з'ясувати, чому спортсмени та їх керівництво й до сьогодні готові йти на численні порушення антидопінгових вимог і ставити під загрозу не тільки свою репутацію, але й життя та здоров'я осіб, що використовують такі стимулятори. Саме через це знання ми зможемо усвідомити та проаналізувати міжнародні організації з протидії використанню допінгу в спорті, які існують в сучасному світі, та визначити ефективність правового врегулювання міжнародного співробітництва в цій сфері.

Стан дослідження. Сфера наукових досліджень правового регулювання боротьби з допінгом через свій комплексний характер має деякі специфічні складнощі. Дуже часто дослідники розглядають

її лише під одним із кутів: через призму міжнародного права – Х.Г. Хішперт, Л. Касини; через спортивне право – С.М. Стороженко, І.Р. Процик, В.Н. Платонов, А.Ю. Бордюгова, Ф. Латти, Т. Шульц, М.А. Тіхонова, Р.В. Чередник; з боку прав людини – Дж. Соек; в контексті права Європейського союзу – Дж. Корнбек, С. Витеріл; або через суто медико-фармакологічні проблеми використання та виявлення допінгових препаратів – Р. Сікман, І.М. Башкін тощо. Частково механізми міжнародного співробітництва щодо антидопінгової діяльності розглядаються в рамках вивчення так званого міжнародного спортивного права, що об'єднує норми міжнародного публічного та приватного права, а також корпоративні норми міжнародних організацій Олімпійського руху, в межах чого робляться спроби доведення існування такої самостійної комплексної галузі права – С.В. Алексєєв, Л.І. Захарова. Загалом, ми можемо констатувати, що до теперішнього часу проблематика правового врегулювання міжнародного співробітництва щодо антидопінгової діяльності все ще є недостатньо вивченою та потребує подальших ґрунтовних досліджень.

Метою статті є оцінка основних положень сучасного міжнародного права в сфері протидії використанню допінгу в спорті, огляд актуального досвіду роботи міжнародних організацій, які приймають участь у антидопінговій діяльності, та аналіз стану правового регулювання міжнародного співробітництва в цьому секторі.

Виклад основного матеріалу. Роль спорту в сучасному світі давно вийшла за межі індивідуальної справи окремої людини. Не є перебільшенням сказати, що спорт сьогодні охоплює практично всі сфери життя суспільства ХХІ століття [1, с. 55]. Крім своїх природних функцій – оздоровчої, виховної, підготовчої, емоційно-видовищної, комунікаційної та змагальної – спорт виступає значним економічним, політичним, інтеграційним та іміджевим чинником на державному, міжнародному та глобальному рівнях.

Об'єднуючий характер спортивних подій відомий кожному. Під час проведення світових спортивних змагань мільйони людей будь-яких національностей, рас, громадянства, фінансового стану та релігійних переконань об'єднуються задля сумісного проживання процесу цих змагань. Крім того, спорт виступає реальним соціальним ліфтом для спортсменів, які приймають рішення присвятити йому своє життя, та надає їм можливість значно підвищити свій соціальний статус, адже переможці крупних спортивних змагань (Олімпійських ігор, кубків та чемпіонатів Європи тощо) стають

достатньо заможними людьми, а також справжніми зірками, авторитетами та прикладами для молоді по всьому світу, людьми, з якими бажають познайомитися та співпрацювати рекламодавці, засоби масової інформації і, навіть, політики.

Також не є таємницею, що спортивна сфера виступає сьогодні надзвичайно важливою частиною економіки будь-якої держави, а інвестиції у спортивні події приносять значні дивіденди та надприбутки своїм інвесторам, а також державам, які приймають та проводять такі заходи. Спортивна сфера здійснює також і значний вплив на політичну сферу. Так, рівень розвитку спорту в державі є певним «знаком її якості» та одним із показників, за яким оцінюють рівень життя та добробуту в цій країні. Крім того, спортивні перемоги у змаганнях для жителів країни-переможниці виступають підставою пишатися своєю державою, а отже фактором, що єднає людей та, зокрема, підвищує рівень їхнього патріотизму, та через це забезпечує підтримку та лояльність населення до діючої політичної влади в країні. Ми бачимо, що спортивні перемоги спортсменів певних держав приносять реальні економічні, внутрішньо- та зовнішньополітичні переваги цим державам та їхнім елітам, підвищують авторитет країни в світі, покращують її імідж, інвестиційну та політичну привабливість на міжнародній арені тощо.

Таким чином, на даний момент спорт виступає реальним політичним важелем, який впливає на розвиток сучасного міжнародного правопорядку, та – через свою надзвичайну важливість – вимагає скоординованого міжнародно-правового співробітництва між країнами в багатьох спортивних та навколо спортивних сферах. На сучасному етапі розвитку суспільства спортивній сфері притаманна надзвичайно велика ступінь комерціалізації, що спричиняє цілу низку проблем у цій сфері, одна з яких – використання допінгу спортсменами та протидія цьому на міжнародному рівні, що потребує міжнародної взаємодії, співробітництва та правового врегулювання [6].

Як зазначено у вступі до Всесвітнього антидопінгового кодексу, «антидопінгові програми покликані зберегти те, що насправді є важливе і цінне для спорту, що часто називають «духом спорту» і що є суттю олімпійського руху» [4]. Іншими словами, антидопінгове співробітництво покликано забезпечити дотримання так званої «fair play» (чесної гри), терміну, що сьогодні є зрозумілим по всьому світу, не тільки як спортивне, але й наукове та філософське поняття.

Зазначаючи прагнення до чесної гри, Всесвітній антидопінговий кодекс підкреслює необхідність дотримання духу спорту – прославляння людського духу, тіла і розуму. Вказуються такі основні цінності [4] духу спорту:

- етика, справедливість і чесність;
- здоров'я;
- високий рівень виступу;
- характер і освіта;
- задоволення і радість;
- колективізм;
- відданість і вірність зобов'язанням;
- повага до правил і законів;
- повага до себе та інших учасників змагань;
- мужність;
- спільність і солідарність.

Цим основним цінностям та духу спорту докорінно суперечить використання допінгу.

Саме слово «допінг» (doping) походить від слова «door» – назви алкогольного напою, який жителі Південної Африки вживали для підвищення витривалості. Довгий час (до кінця XIX століття) допінгом називали введення стимуляторів коням перед скачками [5], які би покращували їхні результати, і вже пізніше цей термін набув сучасного свого розуміння. Зараз під допінгом розуміються заборонені фармакологічні препарати, методи та процедури, що використовуються з метою стимуляції фізичної та психічної працездатності та досягнення завдяки цьому високих спортивних результатів шляхом введення до організму людини чужої для цього організму, будь-якої фізіологічної субстанції в ненормальній кількості або якої-небудь речовини неприродним шляхом для того, щоб штучно і нечесно підвищити результат спортсмена під час виступу на змаганнях [2].

Особливістю використання допінгу в спорті є те, що це порушення не визнає кордонів, а отже не може бути подолане лише зусиллями спортивної федерації або однієї держави. Це змушує спортивні, урядові та неурядові організації вступати у багатосторонню взаємодію між собою, формуючи систему міжнародного антидопінгового співробітництва.

Загалом процес міжнародного співробітництва у боротьбі з використанням допінгу в спорті можна розглядати як один з видів спільної діяльності представників спортивного руху, який спрямований

на досягнення спільних цілей в сфері боротьби за використанням допінгу під час спортивних змагань, що здійснюється на основі загально визнаних принципів та норм міжнародного і національного права.

Зазначимо, що міжнародне антидопінгове співробітництво може бути розглянуто в декількох аспектах [3, с. 57]:

- в широкому сенсі – одна з форм міжнародної взаємодії в сфері спорту та пов'язаних з цим відносин (політичних, економічних, наукових), яка здійснюється між суб'єктами міжнародного права та представниками світового спортивного руху на засадах рівності та відсутності дискримінації;

- в інституційному сенсі – окремий інститут комплексної галузі міжнародного спортивного права;

- в організаційно-правовому сенсі – процес, який відбувається між уповноваженими суб'єктами, який спрямований на створення організаційної структури, задля здійснення ефективної боротьби з використанням допінгу в спорті, нормативне-правове регулювання цієї сфери, а також антидопінгової діяльності цих організаційних структур, перш за все, Всесвітньої антидопінгової агенції (WADA).

В рамках нашого дослідження міжнародне співробітництво в галузі антидопінгової діяльності нас цікавить саме в організаційно-правовому аспекті, в рамках якого воно здійснюється в трьох основних формах:

- 1) співробітництво в рамках створення та діяльності системи міжнародних антидопінгових організацій;

- 2) співробітництво шляхом створення міжнародної нормативно-правової бази, яка покликана врегулювати антидопінгову сферу та встановити систему санкцій за порушення правил в сфері використання допінгу в спорті;

- 3) інші сумісні дії в антидопінговій сфері, зокрема, співробітництво в рамках проведення міжнародних конференцій та інших заходів.

Кожна з вказаних форм міжнародного співробітництва щодо антидопінгової діяльності потребує відповідного правового регулювання, тож варто окремо розглянути кожну з вказаних форм співробітництва з точки зору ступеню її правової урегульованості.

Розглянемо співробітництво в рамках створення та діяльності системи міжнародних антидопінгових організацій. Для ефективного міжнародного співробітництва щодо антидопінгової діяльності

необхідне належне організаційне забезпечення, що передбачає організаційно-структурний, інформаційно-аналітичний, методичний, ресурсний аспекти, з якими тісно пов'язані прогнозування, планування і програмування заходів для реалізації дій у згаданій сфері, що забезпечується тільки за наявності тісної довгострокової взаємодії учасників між собою [1, с. 55].

Існують міжнародні, регіональні та національні антидопінгові організації. До міжнародних антидопінгових організацій відносяться: Всесвітнє антидопінгове агентство, Міжнародний олімпійський комітет, Міжнародний паролімпійський комітет, міжнародні спортивні федерації (МСФ), інші організатори великих спортивних заходів, які проводять на них антидопінгове тестування. Безперечно, основні навантаження щодо здійснення антидопінгової діяльності в сучасному світі покладені на Всесвітнє антидопінгове агентство (WADA) як спеціалізовану організацію, що була створена спеціально для здійснення антидопінгової діяльності в спортивній сфері.

Нормативно-правовим базисом діяльності WADA є її Статут – Constitutive Instrument of Foundation [1, с. 57]. WADA засновано в формі фонду відповідно до вимог Цивільного кодексу Швейцарії з місцезнаходженням у м. Лозанні, де вона і була заснована. У 2001 році WADA було прийнято рішення про перенесення своєї штаб-квартири в Монреаль (Канада). WADA має наступні регіональні офіси: Токіо, Кейптаун, Лозанна та Монтевідео [9].

Відповідно до Статуту WADA має наступну організаційну структуру: Установча Рада (верховний орган), яка складається не більше ніж з 40 членів, та обирається на паритетних началах Олімпійським рухом, з одного боку, і органами влади (державами та міжурядовими організаціями) – з іншого (ст. 6). Головою Установчої Ради виступає Президент WADA, який обирається на трирічний термін, не може обіймати цю посаду більш ніж два терміни. Президент має змінюватися за принципом ротації – це по черзі має бути представник Олімпійського руху та представник органів державної влади. Оперативне управління WADA здійснює Виконавчий комітет, який складається з 12 членів, та, яке правило, формується зі складу Установчої Ради (ст. 11). Контрольні функції покладено на незалежний аудит. Адміністративний апарат WADA очолює Генеральний директор, під керівництвом якого працюють 10 директоратів (чотири регіональних, медичний, науковий, зі стандартів та погоджень, з освіти, комунікації та з правових питань), загальний штат яких складає

близько 50 осіб [8, р. 431]. У 2005 році WADA було також створено Комісію спортсменів.

Статут WADA передбачає можливість за потреби та рішенням Установчої Ради запрошувати спостерігачів, серед яких на теперішній час, зокрема, Всесвітня організація охорони здоров'я та Інтерпол [8, р. 431].

Особливістю структури WADA є принцип рівного партнерства між Олімпійським рухом та публічною владою. Цей принцип паритетності реалізується шляхом надання сторонам рівного представництва в органах WADA, рівністю голосів при прийнятті рішень, системою ротації посадових осіб – представників приватного спортивного співтовариства та органів державної влади, рівністю грошових внесків від Олімпійського руху та від держав також ретельно врегульовані Статутом, і дотриманню цього принципу приділяється надзвичайно велика увага.

Таким чином, WADA з нормативно-правової точки зору є неурядовою організацією, яка заснована відповідно до вимог швейцарського приватного права. Державні органи та міжурядові організації, входять до складу WADA для забезпечення можливості для них приймати участь в діяльності вказаної організації задля захисту своїх прав в спортивній сфері. Основним завданням WADA є втілення, розширення та координація зусиль щодо ознайомлення спортсменів з тим, яку шкоду спричиняє допінг їхньому здоров'ю, пропагування ідеалів чесної гри, а також для того, щоб виявляти та віддавати покарання тих, хто порушує встановлені антидопінгові правила. Ці правила встановлюються задля того, щоб забезпечити всім спортсменам рівні умови чесної боротьби на спортивних змаганнях. Задля реалізації зобов'язань, що покладені на WADA, було визначено сертифіковані організації по всьому світу, які мають право проводити взяття проб від імені WADA. Програми допінгового контролю, який здійснюється WADA, спрямовані на захист тих спортсменів, які приймають участь у спортивних змаганнях без використання жодних стимулюючих препаратів. Такий захист відбувається шляхом розробки та реалізації ефективних методів виявлення допінгу в організмі спортсменів. Тобто вищевказані програми покликані захистити тих спортсменів, які обирають для себе «fair play».

Незважаючи на те, що за своєю правовою природою WADA була створена як приватно-правова організація, воно, безсумнівно, здій-

снює цілу низку публічно-правових функцій. Так відповідно до статті четвертої Статуту WADA до його цілей і завдань відноситься [10]:

- заохочення та координація на міжнародному рівні боротьби з допінгом у спорті у всіх його формах, в тому числі за допомогою співпраці з міжурядовими організаціями, урядами, органами державної влади; при цьому прямо вказується, що дотримання рекомендацій WADA ґрунтується на моральних і політичних принципах;

- зміцнення на міжнародному рівні етичних принципів, які утверджують неприйнятність допінгу в спортивній діяльності;

- прийняття, адаптація, внесення змін та оновлень до переліку заборонених речовин і методів для всіх державних і приватних органів, зокрема для Олімпійського руху;

- заохочення, координація та, за необхідності, здійснення спільно з державними органами й Олімпійським рухом організації забору допінг-проб без попереднього повідомлення спортсменів поза змагального періоду;

- розробка, узгодження та уніфікація наукових, адміністративних і технічних стандартів і процедур забору та аналізу допінг-проб;

- сприяння узгодженню правил, дисциплінарних процедур, санкцій та інших норм, що забезпечують боротьбу з допінгом у спорті, а також сприяння їх уніфікації з урахуванням поваги до прав спортсменів;

- розробка й вдосконалення антидопінгових освітніх і профілактичних програм на міжнародному рівні;

- заохочення та координація досліджень в області боротьби з допінгом у спорті.

Внаслідок цього, сьогодні WADA виступає основним «нормотворцем» в сфері міжнародної боротьби з допінгом. Формально акти WADA не повинні були б мати обов'язкову юридичну сили, але фактично вони її мають щодо держав, неурядових організацій та спортсменів, які приймають участь у світовому спортивному русі. Це пов'язано правами цієї організації в сферах: затвердження списку заборонених речовин і методів; наукових, адміністративних і технічних стандартів та процедур забору й аналізу допінг-проб; застосування дисциплінарних процедур і санкцій, для забезпечення боротьби з допінгом у спорті.

Крім того, WADA є верховним наглядовим антидопінговим органом, що здійснює функції спостереження на міжнародних спортивних заходах та у поза змагальний період через складну систему

підпорядкованості відповідних національних антидопінгових агентств Всесвітньому антидопінговому агентству.

Всі ці фактори дозволяють стверджувати, що WADA за своєю правовою природою та здійснюваним функціям відноситься до так званих гібридних публічно-приватних організацій, наряду з Міжнародною організацією стандартизації, Міжнародним комітетом Червоного Хреста та Міжнародним союзом охорони природи [8].

Наступною формою міжнародного співробітництва в галузі антидопінгової діяльності є співробітництво шляхом створення міжнародної нормативно-правової бази, яка покликана врегулювати антидопінгову сферу та встановити систему санкцій за порушення правил в сфері використання допінгу в спорті (Всесвітній антидопінговий кодекс, Заборонений список до нього; Копенгагенська декларація про боротьбу з допінгом у спорті, додатком до якої є Міжнародний стандарт щодо терапевтичного використання заборонених речовин; Міжнародна конвенція про боротьбу з допінгом у спорті, Додатком до якої є Міжнародний стандарт для тестування тощо).

Ще однією формою міжнародного співробітництва в галузі антидопінгової діяльності, яка потребує свого правового врегулювання, є спільні дії урядових, неурядових та міжнародних організацій в рамках проведення спортивних заходів, міжнародних конференцій тощо. В межах цієї форми антидопінгового співробітництва варто згадати про феномен так званої спортивної дипломатії, яка передбачає реалізацію спільних дій урядових, неурядових та міжнародних організацій для досягнення певної мети, зокрема, подолання використання допінгу в спорті.

Головною метою такої взаємодії є формування моделі антидопінгового супроводу спортивної діяльності для мінімізації можливостей застосування допінгу в спорті, а також – формування спортивної антидопінгової культури. Така модель може бути продуктивною, якщо будуть комплексно охоплені наступні компоненти: контрольний; освітній; науково-дослідний; нормативно-правовий та інформаційний. Найбільш повно ця форма взаємодії реалізується в інформаційному компоненті, де необхідно: поширення знань про шкоду застосування допінгу серед спортсменів, тренерів, лікарів, організаторів спортивних заходів та інших верств населення; інформування фахівців про розширенні та оновленні списку заборонених препаратів, про види порушень антидопінгових правил, про відповідальність спортсменів і персоналу за порушення даних правил, про

форми покарання за застосування і поширення допінгу; пропаганда «чистого» спорту серед різних соціально-демографічних груп населення [7, с. 114].

Вищевказані спільні дії умовно можна поділити на два основних напрямки: офіційні та неофіційні.

Офіційний напрямок передбачає використання офіційних спортивних змагань як майданчика для реалізації антидопінгових заходів. Сюди ж варто віднести спортивні конгреси і спортивні фестивалі, на яких обговорюються багато проблем, пов'язаних з використанням допінгу в спорті. На таких заходах визначаються найбільш загальні перспективи розвитку міжнародного антидопінгового співробітництва, встановлюються контакти між міжнародними спортивними організаціями та науковцями, популяризується спорт, фізкультура, здоровий образ життя, чесні правила участі у змаганнях. Часто до участі в таких антидопінгових форумах запрошуються й неспортивні міжнародні організації: ООН, ЮНЕСКО, ВОЗ, Інтерпол тощо, де вони виробляють спільні програми дій та приймають різні міжнародні документи.

Неофіційний рівень передбачає взаємодію на рівні використання неформальних важелів, неурядових організацій, авторитету тренерів та окремих спортсменів для формування громадської думки щодо неприпустимості використання допінгу в спорті. Головним завданням спортивної антидопінгової дипломатії в обох випадках (як в офіційному, так і в неофіційному) є цілі подолання проблеми допінгу в спорті специфічними дипломатичними методами і засобами – через авторитет зірок спорту, підвищену увагу громадськості до найбільш великих міжнародним, регіональних або національних спортивних змагань, перш за все, до олімпійських ігор, чемпіонатів світу або Європи. Саме такі масові заходи, які об'єднують навколо себе велику кількість людей: учасників, організаторів, глядачів, нерідко використовуються для досягнення, зокрема, антидопінгової мети, шляхом підкреслення вагомості досягнення перемоги в таких змаганнях саме «чистими» методами або, навпаки, демонстрацією протесту.

Однак між офіційним та неофіційним методами міжнародної взаємодії існує принципова різниця. Вона полягає саме в можливості нормативно-правового врегулювання цих сфер. І якщо офіційні методи взаємодії на теперішній час є достатньо чітко регламентовані, то неофіційна сфера такого співробітництва в галузі антидопінгової діяльності досі ґрунтується на звичаєвих нормах, а часто й на при-

йомах, що пов'язані з маніпуляціями, що спричинює низку проблем та можливих зловживань в цій сфері.

Висновки. Як нами було зазначено вище, правове регулювання відносин у області спорту відрізняється певною специфікою, яка робить отримання перемоги на спортивних змаганнях за допомогою допінгу настільки привабливою для спортсменів та їх оточення, що вони підчас готові не зважати на ту непоправну шкоду, яку допінг завдає як спорту взагалі, так і здоров'ю спортсменів зокрема. Нами було з'ясовано походження та значення терміну «допінг», який ми визначили як введення до організму людини будь-яким шляхом речовини, чужої для цього організму, будь-якої фізіологічної субстанції в ненормальній кількості або якої-небудь речовини неприродним шляхом для того, щоб штучно і нечесно підвищити результат спортсмена під час виступу на змаганнях. Нами було зазначено, що міжнародне антидопінгове співробітництво може бути розглянуто в декількох аспектах:

- в широкому сенсі – одна з форм міжнародної взаємодії в сфері спорту та пов'язаних з цим відносин (політичних, економічних, наукових), яка здійснюється між суб'єктами міжнародного права та представниками світового спортивного руху на засадах рівності та відсутності дискримінації;
- в інституційному сенсі – окремий інститут комплексної галузі міжнародного спортивного права;
- в організаційно-правовому сенсі – процес, який відбувається між уповноваженими суб'єктами, який спрямований на створення організаційної структури, задля здійснення ефективної боротьби з використанням допінгу в спорті, нормативно-правове регулювання цієї сфери, а також антидопінгової діяльності цих організаційних структур, перш за все, Всесвітньої антидопінгової агенції (WADA).

В рамках нашого дослідження міжнародне співробітництво в галузі антидопінгової діяльності нас цікавило саме в організаційно-правовому аспекті. Були розглянуті три основні форми такого співробітництва:

- 1) співробітництво в рамках створення та діяльності системи міжнародних антидопінгових організацій;
- 2) співробітництво шляхом створення міжнародної нормативно-правової бази, яка покликана врегулювати антидопінгову сферу та встановити систему санкцій за порушення правил в сфері використання допінгу в спорті;

3) інші сумісні дії в антидопінговій сфері, зокрема, співробітництво в рамках проведення міжнародних конференцій та інших заходів.

До відносяться: Всесвітнє антидопінгове агентство, Міжнародний олімпійський комітет, Міжнародний паралімпійський комітет, міжнародні спортивні федерації (МСФ), інші організатори великих спортивних заходів, які проводять на них антидопінгове тестування. Визначено, що основне навантаження щодо здійснення антидопінгової діяльності в сучасному світі покладені на Всесвітнє антидопінгове агентство (WADA).

Було розглянуто міжнародні антидопінгові організації, а також WADA як спеціалізована організація зі здійснення антидопінгової діяльності в спортивній сфері, її організаційно-правова структура, основні функції, а також основні нормативно-правові акти з врегулювання міжнародного співробітництва щодо антидопінгової діяльності, серед яких: Конвенція Ради Європи проти застосування допінгу, Медичний кодекс Міжнародного олімпійського комітету (Медичний кодекс олімпійського руху), Всесвітній антидопінговий кодекс та Заборонений список до нього, Міжнародна конвенція ЮНЕСКО про боротьбу з допінгом у спорті, Копенгагенська декларація про боротьбу з допінгом у спорті, Міжнародний стандарт щодо терапевтичного використання заборонених речовин та Лабораторний стандарт, Міжнародний стандарт з тестування, Всесвітнього антидопінгового агентства, Додатковий протокол до Конвенції Ради Європи проти застосування допінгу.

Також була розглянута така форма міжнародного співробітництва в галузі антидопінгової діяльності як спільні дії урядових, неурядових та міжнародних організацій в рамках проведення спортивних заходів, міжнародних конференцій тощо, в чого було зазначено по існування феномену так званої спортивної дипломатії, яка передбачає реалізацію спільних дій урядових, неурядових та міжнародних організацій для досягнення певної мети, зокрема, подолання використання допінгу в спорті та реалізується в двох основних напрямках: офіційному та неофіційному.

Перспективи подальшого дослідження. У зв'язку з численними антидопінговими заборонами останнім часом допінг приймає більш підступні форми, через що тільки послідовними та гнучкими методами міжнародного співробітництва щодо антидопінгової діяльності можна сформулювати нетерпимість до допінгу і до осіб, що його

застосовують. Окрім правових методів тут необхідно застосовувати весь окреслений вище перелік форм та методів антидопінгової діяльності. Вважаємо, що підвищення ефективності антидопінгових перевірок за допомогою розробки та впровадження більш сучасних методів контролю дасть змогу збільшити ймовірність виявлення можливих випадків використання допінгу. Покращення інформування спортсменів щодо шкоди, яку спричиняє допінг життю та здоров'ю, а також проведення масової роз'яснювальної та консультативної роботи, захист прав тих, хто обирає для себе «чесну гру» слугуватиме чинником попередження використання допінгу та пропаганди «чистого» спорту.

Бібліографічний список:

1. Абсалямов Т. М. Международные и внутригосударственные аспекты борьбы с допингом в спорте. *Вестник спортивной науки*. 2013. № 2. С. 50-61.
2. Алексеев С. В. Международное спортивное право. Москва: Закон и право, 2008. 695 с.
3. Алексеев С. В. Спортивное право России. Правовые основы физической культуры и спорта: учебник для вузов. Москва: Закон и право, 2014. 667 с.
4. Всесвітній антидопінговий кодекс, 2015 (World Anti-Doping Agency). WADA-AMA. URL: <https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/wada-2015-code-ru.pdf>.
5. Гик Е., Гупало Е. Спорт и допинг. *Наука и жизнь*. 2018. № 1. URL: <https://www.nkj.ru/archive/articles/1267>
6. Марриотт-Ллойд П. Международная конвенция о борьбе с допингом в спорте. *Организация Объединенных наций по вопросам образования, науки и культуры*. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001884/188405R.pdf>
7. Сергеев В.Н. Изменение отношения юных спортсменов к употреблению допинга как результат проведения антидопинговых мероприятий олимпийской направленности. *Успехи современной науки*. 2016. № 2(6). С. 109-114.
8. Casini L. Global Hybrid Public-Private Bodies: the World Anti-Doping Agency (WADA). *International Organizations Law Review*. 2009. Vol. 6. No. 2. P. 429-444.
9. WADA Regional Offices (2018). *World Anti-Doping Agency*. URL: <http://www.wada-ama.org/en/About-WADA/Regional-Offices>¹⁰. World Anti-Doping Agency (2018). *Funding World Anti-Doping Agency*. URL: <https://www.wada-ama.org/en/funding>

The research is devoted to the study of the main legal aspects of international cooperation on anti-doping activities. The main characteristic of the current state of this area is the confrontation between the growing anti-doping sentiment in the society and the billions of dollars of the pharmaceutical industry, which seeks to develop new ways to use doping in sport. This situation not only jeopardizes the integrity of sporting events, but also becomes a huge threat to life and health both for people who use doping and for future generations of mankind. States and sports organizations realize this danger and cooperate to combat doping on a multilateral basis through participation in international organizations, as well as on a bilateral basis (negotiating, concluding bilateral agreements), etc. The main directions of such cooperation are discussed in this article.

Keywords: sports, doping in sports, Anti-Doping Convention, International Convention against Doping in Sport, Anti-Doping Code, World Anti-Doping Agency, WADA, anti-doping activity.

УДК 342.98:35.086(477.5)«18-20»

Якименко І.В., НУ «ОЮА»

ПОРУШЕННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ НОРМ, ЯК ПІДСТАВА ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ XVIII – ПОЧ. XX СТ.

У запропонованій статті досліджується проблема дисциплінарної відповідальності державних службовців за порушення морально-етичних норм в дореволюційному праві Російської імперії у XVIII – на початку XX ст. Проаналізовано стан дотримання дореволюційними чиновниками морально-етичних норм у професійному середовищі та побуті, зроблено висновок про їх чисельні порушення. Виконано аналіз стану нормативно-правового регулювання морально-етичних вимог до дореволюційних державних службовців та охарактеризовано основні підстави притягнення їх до дисциплінарної відповідальності за порушення морально-етичних норм.

Ключові слова: порушення правил професійної етики, обов'язки державних службовців, дисциплінарна відповідальність, державний службовець, дисциплінарний проступок.

В умовах реформування державної служби в Україні важливим завданням є забезпечення наявності у державних службовців не лише належних професійних якостей: знань, умінь та навичок, а й дотримання